

SJÁVARÚTVEGURINN

VEFRIT UM SJÁVARÚTVEGSMÁL

Útgefandi: Sjávarútvegspjónustan ehf.

www.sjavarutvegur.is

Sjávarútvegurinn - Vefrit um sjávarútvegsmál 3. tölubl. 6. árg. Okt. 2006

Bleikjueldi á Íslandi

Valdimar Ingi Gunnarsson, Fiskeldishópi AVS og
Guðbergur Rúnarsson, Landsambandi fiskeldisstöðva

Eiginleikar bleiku sem eldisfisks

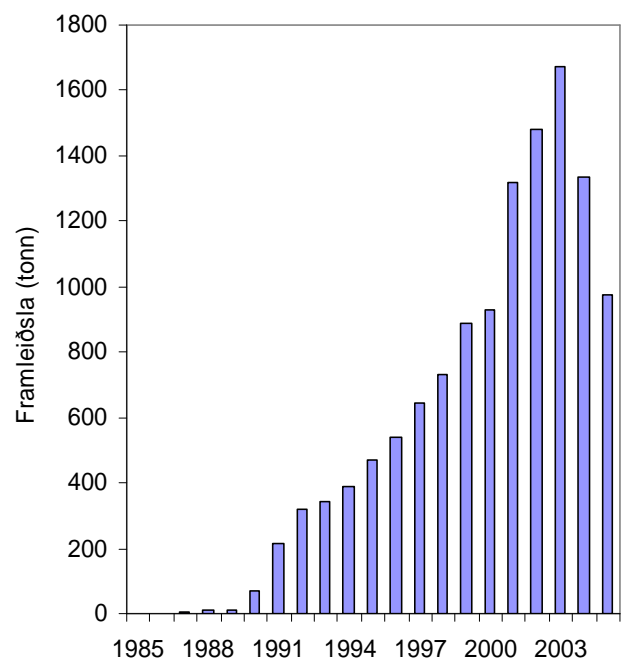
Bleikjan er vel aðlöguð að lífinu á norðurslóðum og nær útbreiðsla hennar norðar en nokkurrar annarrar ferskvatnsfisktegundar. Hún er álitleg eldistegund fyrir íslenskar aðstæður, vex vel við lágt hitastig og mikinn þéttleika, harðgerð tegund sem þolir meðhöndlun vel og hefur nokkuð góða mótstöðu gegn margskonar sjúkdómum. Bleikjan gefur af sér falleg flök, flakanýting er góð og markaðsverð yfirleitt hátt.

Framleiðsla á bleikju á Íslandi

Bleikjueldi var stundað í takmörkuðum mæli hér á landi síðustu öld. Upp úr miðjum níunda áratug síðustu aldar jókst áhugi manna á eldinu og náði framleiðslan hámarki árið 2003, tæpum 1.700 tonn (mynd 1). Framleiðslan dróst síðan saman á árunum 2004 og 2005 vegna dreifingabanns hjá annarri af tveim kynbótastöðvum landsins. Gert er ráð fyrir mikilli framleiðsluaukningu á næstu árum og er áætlað að hún verði um 3.000 tonn árið 2007. Spáð er að bleikjuframleiðsla hér á landi verði komin í um 5.000 tonn árið 2010.

Heimsframleiðsla á bleikju

Á síðasta áratug var stöðug aukning í heimsframleiðslu á bleikju og nam ársframleiðslan rúmum 2.000 tonnum í lok áratugarins (mynd 2). Árið 2001 fór heimsframleiðsla á bleikju yfir 3.000 tonn en hefur síðan dregist saman, fyrst vegna samdráttar í framleiðslu í Svíþjóð (2002-2003) og síðan vegna minni framleiðslu á Íslandi árið 2004. Á undanförunum árum hafa Íslendingar verið stærstu framleiðendur á bleikju í heiminum. Önnur lönd sem eru með umtalsverða framleiðslu eru Kanada, Svíþjóð og Noregur.

Mynd 1. Framleiðsla á bleikju á Íslandi á árunum 1985 til 2005 (heimild: Veiðimálastofnun, veiðimálastjóri og Landsamband fiskeldisstöðva).

Markaðsmál

Á árunum 1996-2002 nam útflutningur á silungi 600-800 tonnum á ári og fór hæst upp í 1.000 tonn á árinu 2003 að verðmæti um 500 milljónir króna. Á síðustu árum samanstendur útflutningur á silungi að mestu leiti af bleikju. Frá árinu 1998 hefur FOB-verð á ferskum flökum verið yfir 600 kr/kg og hæst á árinu 2001 um 840 kr/kg. Verð á heilum ferskum fiski hefur verið

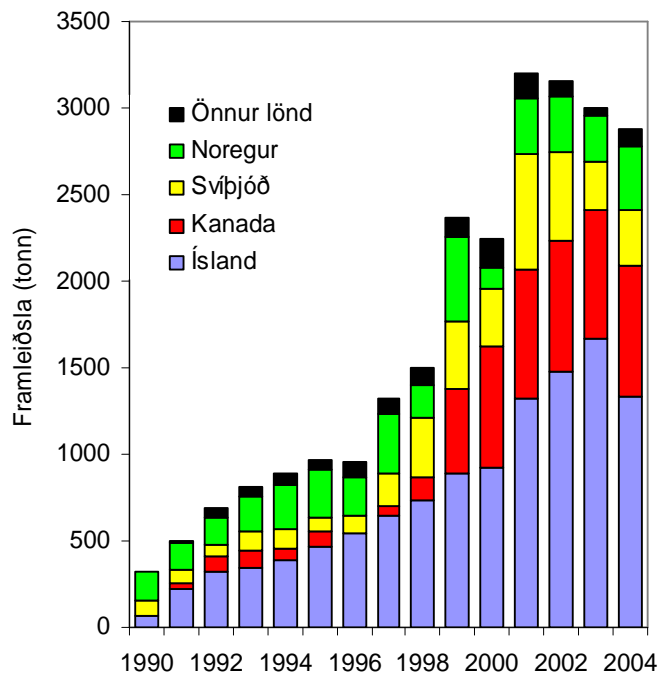
tiltölulega stöðugt eða um 400 kr/kg (391- 433 kr/kg) nema árið 2001 þegar það fór upp í rúmar 500 kr/kg. Íslendingar eru ráðandi í bleikjuútflutningi því framleiðsla annarra fer að mestu á heimamarkað. Framboð á eldisbleikju kemur til með að aukast jafnt og þétt á næstu árum og mun aukningin líklega koma að stærstum hluta frá Íslandi. Það er því mikilvægt að unnið verði skipulega að markaðsetningu bleikju á næstu árum til að tryggja áframhaldandi hátt verð á afurðinni. Til að efla bleikjueldi hér á landi hefur Ríkisstjórn Íslands ákveðið að veitt verði sérstöku 10 milljón króna framlagi árlega næstu þrjú ár til markaðs- og sölustarfs á bleikjuafurðum.

Góðar aðstæður til bleikjueldis á Íslandi

Við samanburð á samkeppnishæfni milli landa vega landfræðilegar aðstæður mest. Ekkert samkeppnislandanna í Norður-Atlantshafi hefur þá gnótt af lindarvatni, jarðhita og jarðsjó sem er að finna hér á landi þar sem hægt er að skapa kjöraðstæður fyrir eldisbleikju m.t.t. hita og seltu. Aðstæður hér á landi gera kleyft að byggja mjög stórar stöðvar og ná þannig stærðarhagkvæmni í framleiðslunni. Í samkeppnislöndum er takmarkað aðgengi að grunnvatni og vandamál með of heitt yfirborðsvatn á sumrin fyrir bleikjueldi í körum og kvíum. Vegna takmarkaðs grunnvatns og dýrrar orku þurfa samkeppnisáðilar að nota dýr hringrásarkerfi til að endurnýta vatn í strand- og landeldisstöðvum. Kvíaeldi hefur náð minni útbreiðslu en eldi á bleikju í körum og er meginástæðan sú að vatnshiti verður full hár yfir heitustu mánuðina á sumrin og í verstu tilvikum getur það valdið verulegum afföllum á fiski.

Rannsókn og þróunarstarf mikilvægt

Um 1990 var stundað öflugt rannsókn- og þróunarstarf í bleikjueldi og framan af var það Framleiðnisjóður landbúnaðarins sem veitti greininni mestan stuðning. Þegar líða fór á tíunda áratuginn dró verulega úr rannsókn- og þróunarstarfi í bleikjueldi. Nú síðustu árin hefur einkum ríkissjóður styrkt greinina með árlegu framlagi til kynbótaverkefnisins á bleikju á Hólum í Hjaltadal. Fram að þessu hafa erlendir vísindamenn leitt rannsókn- og þróunarstarf í bleikjueldi og bleikjueldi hér á landi hefur hingað til notið ávaxta þeirrar vinnu. Margt bendir til þess að erfitt verði að þróa umfangsmikið bleikjueldi í samkeppnislöndum og eru því miklar líkur á að vísindamenn hafi takmarkað aðgengi að fjármunum úr opinberum rannsóknasjóðum með þeim afleiðingum að dragi úr rannsókn- og þróunarstarfi. Ef halda á áfram öflugum rannsókn- og þróunarstarfi í bleikjueldi þarf sú vinna að mestum hluta að framkvæmast af íslenskum vísindamönnum. Með auknu bleikjueldi á Íslandi á næstu árum og áratugum er því mikilvægt að haldið sé úti öflugum rannsókn- og þróunarstarfi til að stuðla að

Mynd 2. Heimsframleiðsla á bleikju á árunum 1990 til 2004 byggt á gögnum frá FAO. Framleiðslutölur fyrir Kanada eru áætlaðar fyrir árin 2001 til 2004.

samkeppnishæfu bleikjueldi. Íslenskt bleikjueldi mun í framtíðinni ekki eingöngu keppa við bleikjueldi samkeppnislanda heldur einnig við eldi laxfiska og annarra eldisfiska.

Kynbætur eru mikilvægar

Árið 1989 hófst samanburður á bleikjustofnum hér á landi til að finna hentuga stofna til kynbóta. Kynbætur á bleikju hefjast síðan árið 1992 og hafa þær frá upphafi verið hjá Hólaskóla. Á þessum tíma hafa átt sér stað miklar framfarir á mikilvægum eiginleikum s.s. vexti sem hefur lækkað framleiðslukostnað. Betur virðist hafa verið staðið að söfnun á efniviði til kynbóta á Íslandi í upphafi en í samkeppnislöndum. Hinsvegar hafa kynbætur verið stundaðar lengur í sumum samkeppnislandanna og hugsanlega eru þær komnar lengra. Kynbætur eru eilífðarverkefni og ein mikilvægasta forsenda þess að íslenskt bleikjueldi geti orðið samkeppnishæft í framtíðinni.

Bleikjueldisráðstefna

Þann 27. október verður haldin bleikjuráðstefna á Hótel Loftleiðum. Að skipulagningu ráðstefnunnar standa Landsamband fiskeldisstöðva, Hólaskóli og Fiskeldishópur AVS.

Markmið ráðstefnunnar eru:

- Gefa yfirlit yfir stöðu og framtíðaráform í bleikjueldi á Íslandi
- Meta samkeppnishæfni bleikjueldis á Íslandi

- Koma með tillögur að mikilvægum rannsókn- og þróunarverkefnum
- Greina frá öðrum mikilvægum verkefnum sem miða að því að efla bleikjueldi á Íslandi

Nánari upplýsingar um ráðstefnuna er að finna á www.fiskeldi.is

Grein hefur áður birst í Viðskiptablaði Morgunblaðsins þann 19. október 2006.